

Ny sexualbrottslagstiftning den 1 april 2005

Promemoria

RättsPM 2005:5
Utvecklingscentrum Göteborg
November 2005

April 2005

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	2
Begreppet "sexuellt umgänge" ersätts med "sexuell handling"	2
1 § Våldtäkt	3
2 § Sexuellt tvång	6
3 § Sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	7
4 § Våldtäkt mot barn	8
5 § Sexuellt utnyttjande av barn	9
6 § Sexuellt övergrepp mot barn	9
7 § Samlag med avkomling eller syskon	10
8 § Utnyttjande av barn för sexuell posering	10
9 § Köp av sexuell handling av barn	12
10 § Sexuellt ofredande	12
11 § Köp av sexuell tjänst	13
12 § Koppleri	14
13 § Subjektivt rekvisit avseende offrets ålder	14
14 § Ansvarsfrihet i vissa fall	15
15 § Försök, förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott	15
2 kap. 2 § Kravet på dubbel straffbarhet	16
16 kap. 10 a § Barnpornografibrott	16
35 kap. 4 § Preskriptionstid för sexualbrott mot barn	16
Sammanställning över preskriptionstider (tabell)	18
Utdrag ut brottsbalken (lagtext)	19

Inledning

Den 1 april 2005 genomförs genomgripande förändringar av bestämmelserna om sexualbrott. Det införs ett nytt 6 kap. i brottsbalken. Därutöver görs vissa ändringar i 2 kap. rörande de svenska doms-rättsreglerna, i 16 kap. rörande straffmaximum för grovt barnporno-grafibrott och i 35 kap. rörande preskriptionsreglerna när det gäller sexuella övergrepp mot barn.

Syftet med detta dokument är att på ett lättillgängligt och snabbt sätt ge läsaren grundläggande kunskaper om förändringarna. Innehållet är i allt väsentligt taget ur propositionen (prop. 2004/05:45) och några egna kommentarer från författaren lämnas i regel inte. Sist i do-kumentet återfinns lagtexten.

Begreppet "sexuellt umgänge" ersätts med "sexuell handling" *Prop. s. 30-35*

Med uttrycket sexuellt umgänge har avsetts samlag och andra sexu-alhandlingar av både heterosexuell och homosexuell natur, som ty-piskt sett avser att uppväcka eller tillfredsställa bådars eller enderas sexuella drift. Handlingen har inte behövt medföra en tillfredsställelse av könsdriften. Det har heller inte krävts att gärningsmannens och offrets könsdelar har berört varandra. Det har t.ex. varit tillräckligt att en man med sitt könsorgan berört en annan del av kvinnans kropp än hennes könsorgan. Det har dock i regel krävts en direkt kroppslig beröring av en viss varaktighet. Att onanera åt en annan person, att gärningsmannen med munnen eller tungan berör den andres köns-organ eller att offret tvingas göra motsvarande handlingar har varit typexempel på sexuellt umgänge. Utanför området har däremot i re-gel fallit att gärningsmannen fingrar på eller på annat sätt flyktigt be-rör den andres könsorgan. Ett sådant förfarande har i stället varit att bedöma som sexuellt ofredande.

I den nya lagstiftningen ersätts genomgående i 6 kap. begreppet *sexuellt umgänge* med begreppet *sexuell handling*. Sexuell hand-ling skall i allt väsentligt ha samma innebörd som sexuellt umgänge, men omfatta något mer. Utgångspunkten skall även i fortsättningen vara att det förekommit en någorlunda varaktig fysisk beröring av antingen den andres könsorgan eller den andres kropp med det egna könsorganet. Men även andra handlingar, som inte innefattar en sådan varaktig fysisk beröring, bör kunna omfattas av uttrycket. När det gäller sådana andra handlingar skall gälla att handlingen dels haft en påtaglig sexuell prägel (det räcker att handlingen varit av sådan karaktär att den typiskt sett syftar till att väcka eller till-fredsställa bådars eller enderas sexuella drift), dels varit ägnad att tydligt kränka offrets sexuella integritet (en objektiv bedömning av de faktiska omständigheterna skall ge vid handen att handlingen ty-piskt sett innebär en sådan kränkning).

Sammanfattningsvis innefattar det nya begreppet vaginala, orala och anala samlag, handlingar som att föra in fingrar, föremål eller knytnäve i en kvinnas underliv eller att onanera åt en annan person. Detsamma gäller att föra in t.ex. fingrar eller föremål i anus. Vidare samlagsliknande handlingar där direkt beröring hindras av t.ex. ett

klädesplagg. Att en gärningsman berör en annan person sexuellt samtidigt som han onanerar liksom att gärningsmannen förmår offret att själv onanera bör också bedömas som en sexuell handling. Karakteriserande för handlingarna skall vara att gärningsmannen på ett eller annat sätt använder eller utnyttjar offrets kropp som ett hjälpmedel för att bereda sig själv sexuell tillfredsställelse.

Handlingar som att i sexuellt syfte urinera eller tömma tarmen på offret eller att släppa sin utlösning på offret skall, sedda för sig, inte bedömas som en sexuell handling. Det är dock inte uteslutet att det kan förekomma situationer där sådana handlingar vid en helhetsbedömning omfattas av begreppet sexuell handling.

1 § Våldtäkt

Prop. s. 35-57 och 133-140

Paragrafen är primärt avsedd att tillämpas vid övergrepp på personer över 15 år. Det kan dock i undantagsfall förekomma att paragrafen tillämpas även vid övergrepp på personer under 15 år, t.ex. då gärningsmannen varken insåg eller hade skälig anledning att anta att offret inte hade uppnått 15 års ålder. Åldersgruppen 15-18 år är i vissa fall undantag från denna paragrafs tillämpningsområde genom 4 § andra stycket samt 5 och 6 §§.

Första stycket; våldtäkt av normalgraden

Våldtäktsbrottet utvidgas så att det för straffansvar är tillräckligt att gärningsmannen framtingat den sexuella handlingen genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning. Straffansvaret omfattar, förutom samlag, varje annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag.

I den nya lagstiftningen ställs inte längre samma krav på våld eller hot som tidigare för att kunna bedöma en gärning som våldtäkt. När det gäller kravet på våld är det nu tillräckligt att gärningsmannen har använt ett sådant våld som avses i straffbestämmelsen i 4 kap. 4 § brottsbalken om olaga tvång. Beträffande kravet på hot fordras sådant hot om brottslig gärning som avses i 4 kap. 4 § första stycket första meningen brottsbalken. Det nu sagda innebär, med andra ord, att det är tillräckligt att gärningsmannen har framtingat den sexuella handlingen genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning. Som exempel på den lindrigare form av våldsanvändning som nu blir tillräcklig, kan nämnas att rycka i en annan persons arm, knuffa undan eller hålla fast någon. När det gäller graden av hot är det, som sagts, inte hot som utgör råntvång som krävs; även andra lindrigare former av hot kan vara tillräckliga. Såväl hot till person som till egendom omfattas av straffansvaret. Som exempel kan nämnas att en gärningsman tvingar en annan person till samlag genom verbala hot om att t.ex. förstöra hans eller hennes lägenhet eller genom att börja slå sönder offrets tillhörigheter. Det kan också komma ifråga att hotet riktar sig mot en annan person, t.ex. offrets barn. Kravet på hot omfattar såväl öppna som outtalade eller förtäckta hot. Ett utnyttjande av en hotfull situation kan alltså under vissa förutsättningar föranleda ansvar för våldtäkt. Det måste i en sådan situation förutsättas dels att

det är frågan om ett hotfullt agerande, dels att kravet för ett straffbart hot om brottslig gärning som avses i bestämmelsen uppfylls. Det kan t.ex. vara fråga om ett fall där en bekant på besök hemma hos en kvinna plötsligt låser dörren, gör sexuella närmanden och förändrar karaktär till att bli aggressiv. Som ett annat exempel kan anges att en man nattetid tar sig in i en bostad. När han får se att det finns en ensam kvinna där beordrar han henne på ett aggressivt sätt att klä av sig och genomför därefter ett sexuellt övergrepp.

Sammanfattningsvis måste våldet eller hotet vara av sådan karaktär att det inneburet ett betvingande av offret och av sådan karaktär att det utgjort en förutsättning för gärningens genomförande. Det krävs inte att offret gjort något motstånd.

Beträffande den sexuella handlingen i våldtäktsbestämmelsen har den nya paragrafen utformats i nära anslutning till den gamla, dock med den skillnaden att uttrycket sexuellt umgänge ersatts med sexuell handling. Förändringen bör medföra en mycket begränsad, om ens någon, utvidgning av tillämpningsområdet. Utgångspunkten är att bestämmelsen, förutom samlag, omfattar även sådana handlingar som innebär en kränkning som är jämförlig med den som uppkommer vid ett samlag som är påtvingat. Jämförelsen tar sikte på den sexuella kränkningens art och inte själva sexualhandlingarna som sådana. Vid sidan av vaginala, anala och orala samlag avses att föra in t.ex. föremål eller fingrar i anus på en person eller i en kvinnas underliv. Det finns inget krav på sädesavgång eller penetration, utan det är tillräckligt att könsdelarna kommit i beröring med varandra. Något krav på varaktighet finns inte heller. Bestämmelsen omfattar såväl den situationen att den sexuella handlingen genomlids av offret som att den utförs av honom eller henne utan eget val.

Andra stycket; utnyttjandefallen

En stor förändring är att även de s.k. utnyttjandefallen skall omfattas av våldtäktsbestämmelsens tillämpningsområde. I den nya lagstiftningen skyddas alla offer som befinner sig i ett hjälplöst tillstånd genom våldtäktsbestämmelsen, oavsett hur tillståndet har uppkommit och oavsett om tillståndet är tillfälligt eller inte. Offrets tillstånd bör präglas av att offret inte har någon möjlighet att värja sig eller att kontrollera sitt handlande. Sålunda gäller att straffansvaret för våldtäkt omfattar även den som med en person genomför ett samlag, eller en sexuell handling som enligt paragrafens första stycke är jämförlig med samlag, genom att otillbörligt utnyttja att personen p.g.a. medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd. Den nya straffbestämmelsen är avsedd att utgöra ett skydd för särskilt utsatta personer.

En förutsättning för straffansvar är alltså att offret befinner sig i ett hjälplöst tillstånd. Karaktäristiskt för ett sådant tillstånd är att offret inte kan värja sig eller saknar förmåga att kontrollera sitt handlande. Förutom sådana fall då offret rent fysiskt är förhindrat att värja sig, skall situationer när offret p.g.a. omständigheterna psykiskt upplever det som omöjligt att värja sig omfattas av bestämmelsen. Som

exempel kan nämnas när någon p.g.a. kraftig berusning eller narkotikapåverkan inte har förmågan att uppfatta att han eller hon utsätts för sexuella närmanden eller en person som p.g.a. sjukdom eller kroppsskada inte kan värja sig eller inte förmår uppfatta gärningens innebörd. Även den situationen då någon saknar hämningar p.g.a. berusning eller drogpåverkan kan utgöra ett hjälplöst tillstånd, om det varit fråga om en så atypisk påverkan att personen kan sägas inte ha varit ansvarig för sina handlingar. Den praxis som hittills utvecklats när det gäller innebörden av rekvisitet "hjelplöst tillstånd" skall vara vägledande även i fortsättningen.

Uttrycket "annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd" avser att omfatta andra situationer som kan utgöra ett hjälplöst tillstånd än sådana som följer av medvetlöshet, berusning osv. Bland annat avses sådana situationer där det kan finnas flera omständigheter som sammantagna skapar ett hjälplöst tillstånd att fångas upp. Som exempel kan nämnas en situation där ett berusat offer, som inte är så berusat att tillståndet är hjälplöst, befinner sig i en hotfull situation. Även andra situationer, t.ex. vissa fall då offret är belagt med handfängsel, kan omfattas.

Samtycke kan inte befria från ansvar i utnyttjandefallen. Lagtexten täcker såväl de situationer där gärningsmannen tagit initiativet till den sexuella handlingen som situationer där offret varit initiativtagare till den.

För straffbarhet krävs att gärningsmannen skall ha uppnått sitt syfte genom att utnyttja offrets tillstånd. Detta innebär att det skall finnas ett orsakssamband mellan tillståndet hos offret och dennes deltagande i gärningen.

När det gäller sexualhandlingen är det i detta stycke samma slag av handlingar som i paragrafens första stycke.

Tredje stycket; mindre grovt brott

Möjligheten att anse ett våldtäktsbrott som mindre grovt finns för fall som i och för sig är straffvärda och väl bör omfattas av benämningen våldtäkt, men för vilka ett minsta straff om fängelse två år är alltför ingripande. Bedömningen av huruvida en gärning är att anse som mindre grov skall göras utifrån en objektiv prövning av samtliga omständigheter vid gärningstillfället. Den aktuella bestämmelsen bör tillämpas med restriktivitet, dvs. i undantagsfall där omständigheterna klart avviker från vad som normalt är fallet vid denna brotts- typ.

Som exempel på en situation som kan vara att bedöma som mindre grov våldtäkt kan nämnas ett fall där en person genomför ett samlag med en person som sover, men samlaget inskränker sig till att könsdelarna kommer i beröring med varandra, dvs. ingen penetration, och att det i övrigt inte förekommer några förödmjukande eller förnedrande inslag. Samlaget avbryts av att personen vaknar, gör klart att han eller hon inte är intresserad av sex och gärningsmannen upphör med sina närmanden. Det kan också röra sig om fall som i och för sig är straffbara men som samtidigt ligger nära gränsen för en psykiskt sjuk människas rätt till ett eget sexualliv.

Fjärde stycket; grovt brott

Tillämpningsområdet för grov våldtäkt utvidgas något. I den nya lagstiftningen ställs inte längre samma krav som tidigare på arten och graden av det våld eller hot som krävs för att bedöma ett våldtäktsbrott som grovt. Tidigare krav på "livsfarligt våld" ersätts med det lägre kravet "om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art". Sådant våld som i och för sig konstituerar en allvarlig misshandel, men som inte uppfyller kraven för grov misshandel, anses som tillräckligt för att bedöma ett våldtäktsbrott som grovt. Även hot med vapen som kan medföra allvarlig kroppsskada, t.ex. skjutvapen, kniv och skruvmejsel, bör regelmässigt föranleda en bedömning av brottet som grovt. Dock skall som tidigare en helhetsbedömning av samtliga omständigheter göras i varje enskild situation.

Vidare skall det förhållandet att fler än en person angriper ett offer sexuellt eller på annat sätt deltar i övergreppet särskilt beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Detta innebär att en våldtäkt som regel skall bedömas som grov dels när offret sammantaget utsatts för flera övergrepp av olika personer var för sig och i en följd, dels när fler än en person samtidigt har deltagit i övergreppet. Det uppställs inget krav på att alla skall kunna dömas som gärningsmän, utan även den som på annat sätt tagit aktiv del i övergreppet omfattas. Alla de förfaranden som kan medföra ett medverkansansvar omfattas dock inte av uttrycket "på annat sätt deltagit i övergreppet", t.ex. att en person hållit vakt när en annan genomfört en våldtäkt.

Sammanfattningsvis gäller att vid bedömningen av om brottet är att anse som grovt, skall särskilt beaktas om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Dessa omständigheter är bara avsedda som exempel. Även andra omständigheter kan konstituera grovt brott.

2 § Sexuellt tvång

Prop. s. 57-61 och 140-141

Bestämmelsen är subsidiär till våldtäktsbestämmelsen. Dess *första stycke* omfattar den som genom olaga tvång förmår en person att företa eller tåla en sexuell handling. *Andra stycket* omfattar den som genomför en annan sexuell handling än som avses i våldtäktsbestämmelsen med en person genom att otillbörligt utnyttja att personen befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

De fall som omfattas av paragrafens *första stycke* är alltså sådana då tvånget inte är så allvarligt eller den sexuella handlingen inte är så kvalificerad som avses i våldtäktsbestämmelsen. Meningen är att träffa sådana fall där den sexuella handlingen har framtvingats genom användande av sådana utpressningshot som framgår av 4 kap. 4 § första stycket andra meningen brottsbalken, dvs. hot att åtala eller ange någon för brott eller att om annan lämna menligt meddelande, förutsatt att tvånget är otillbörligt. Därutöver är meningen att träffa sådana fall där den sexuella handlingen inte är så

kvalificerad som i 1 § sägs, men där det väl kan vara frågan om sådana tvångssituationer som avses i 1 § första stycket, dvs. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket första meningen brottsbalken.

Som exempel på sexuella handlingar, utöver de som nämnts ovan under 1 §, som omfattas av bestämmelsen om sexuellt tvång kan nämnas att gärningsmannen samtidigt som han onanerar berör en person sexuellt eller att offret förmås att onanera på sig själv. Karakteristiskt för nu aktuella handlingar är att gärningsmannen på ett eller annat sätt använder eller utnyttjar offrets kropp för att bereda sig själv sexuell tillfredsställelse. Både den situationen att det är offret som förmås att utföra den sexuella handlingen som den där offret tvingas tåla eller genomlida en sexuell handling som utförs av gärningsmannen omfattas av bestämmelsen.

I paragrafens *andra stycke* finns en subsidiär bestämmelse beträffande de s.k. utnyttjandefallen. Den tar sikte på fall där gärningsmannen har genomfört en sexuell handling genom att otillbörligt utnyttja att offret på grund av t.ex. berusning eller annan drogpåverkan befinner sig i ett hjälplöst tillstånd, även om den sexuella handlingen inte är så kvalificerad att förfarandet faller in under bestämmelsen om våldtäkt.

Vid bedömningen av om brottet är att anse som grovt bör enligt *tredje stycket* särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet. Vidare bör det särskilt beaktas om gärningsmannen annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Som exempel på fall kan nämnas en person som kommit till Sverige under människohandelsliknande förhållanden och där gärningsmannen, medveten om offrets särskilda utsatthet, tilltvingar sig ett samlag eller annan sexuell handling genom att t.ex. hota personen med att avslöja hennes eller hans olagliga vistelse i landet. Straffmaximum för grovt brott har höjts. Någon generell höjning av straffvärdet är inte avsedd. Syftet är att skapa utrymme för en mer nyanserad bedömning av straffvärdet i de allvarligaste fallen.

3 § Sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning

Prop. s. 61-65 och 141-142

Denna bestämmelse skyddar den som står i en beroendeställning till gärningsmannen utan att det är fråga om sådana förhållanden som anges i 4 § andra stycket (där behandlas barn mellan 15-18 år som utnyttjas av förälder eller annan fostrare). Det föreskrivs för straffansvar att gärningsmannen skall förmå en person att företa eller tåla en sexuell handling genom att allvarligt missbruka att personen befinner sig i en beroendeställning till gärningsmannen. För straffansvar krävs alltså att det är gärningsmannen som har varit aktiv och "förmått" den andra personen till en sexuell handling.

Det förutsätts att det är fråga om ett allvarligt missbruk av en persons beroendeställning för att bestämmelsen skall tillämpas. Det krävs att det föreligger ett avhängighetsförhållande mellan gärningsmannen och offret. Beroendeställningen kan ha sin grund i t.ex. ekonomiska mellanhavanden eller i ett anställnings- eller lydnadsförhållande.

4 § Våldtäkt mot barn

Prop. s. 66-76 och 142-144

En ny bestämmelse om våldtäkt mot barn införs. Enligt denna döms den som har samlag med ett barn under 15 år eller som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art eller omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag (*första stycket*). Även den som begår en sådan gärning mot ett barn som är mellan 15 och 18 år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen skall svara p.g.a. en myndighets beslut, skall dömas enligt denna paragraf (*andra stycket*). Till skillnad mot tidigare krävs inte längre att gärningsmannen använt något våld eller hot för att allvarliga sexuella övergrepp mot barn skall bedömas som våldtäkt mot barn. Straffansvar inträder oavsett gärningsmannens tillvägagångssätt. Det maktmissbruk och den hänsynslöshet som gärningsmannen gör sig skyldig till gentemot barnet är lika allvarligt som ett utövande av våld. Ett barn kan aldrig samtycka till sexuella handlingar. Det saknar alltså helt betydelse om barnet möjligen har "medverkat" i och alltså inte tvingats till den sexuella aktiviteten, utan kanske t.o.m. tagit initiativ till handlingen.

Bestämmelsen är utformad i nära anslutning till 1 § första stycket om våldtäkt. Även om kravet på tvång inte finns med i 4 § är avsikten att avgränsningen i 1 och 4 §§ i övrigt, dvs. beträffande vari den sexuella handlingen skall bestå, i princip skall sammanfalla.

Alla allvarliga sexuella handlingar med barn under 15 år kommer sålunda att bedömas som våldtäkt mot barn. I paragrafens andra stycke finns vidare en bestämmelse som träffar den situationen att offret är mellan 15 och 18 år. Bestämmelsen innebär ett absolut förbud för den ovan angivna personkretsen att genomföra vissa sexuella handlingar med ungdomar som de står i ett visst förhållande till. Förbudet gäller oavsett om gärningsmannen använt sig av tvång eller utnyttjat någon särskild utsatthet hos den unge och oavsett vem som tagit initiativet till den sexuella handlingen. I förhållande till tidigare regler utvidgas personkretsen till att omfatta även den som genomför en sexuell handling med någon som står under fostran av *eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen*. Med detta avses att gärningsmannen ingår i familjekretsen eller på ett annat liknande sätt står barnet mycket nära. Det kan gälla t.ex. en ny partner till en förälder som ett barn bor med, även om den nye partnern inte intar en fostrarroll eller har ett direkt ansvar för barnets uppfostran eller omvårdnad. Vidare kan det omfatta en ny partner till den av föräldrarna som barnet inte bor med. Det krävs således inte att gärningsmannen bor tillsammans med barnet eller att han eller hon intar en direkt fostrarroll, men det bör förutsättas att gärningsmannen på något sätt uppträder som en i familjen och att han eller hon intar en särställning till barnet ifråga. Om förhållandet vid en helhetsbedömning av omständigheterna i ett enskilt fall liknar det som normalt råder mellan en fostrare och en person under dennes fostran, kan ansvar komma ifråga.

Det bör i större utsträckning än beträffande övergrepp mot vuxna kunna komma ifråga att bedöma en våldtäkt mot barn som grovt brott. Det skall inte ställas samma krav på arten och graden av tvång för att bedöma en våldtäkt mot barn som grovt brott som när brottet riktar sig mot en vuxen person. Dock bör det förutsättas att gärningsmannen använt åtminstone sådant våld eller hot om brottslig gärning som avses i bestämmelsen om våldtäkt mot vuxna personer, dvs. detsamma som avses i straffbestämmelsen om olaga tvång i 4 kap. 4 § första stycket första meningen brottsbalken. Barnets låga ålder och det förhållandet att gärningsmannen annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet är, liksom tidigare, sådana omständigheter som särskilt bör kvalificera brottet som grovt. En annan omständighet som skall tala i samma riktning är att fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet. Det nu sagda är endast exemplifierande omständigheter. Även andra omständigheter kan göra att brottet bör rubriceras som grovt.

5 § Sexuellt utnyttjande av barn

Prop. s. 76-77 och 144

Bestämmelsen träffar sådana fall av våldtäkt mot barn som med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som mindre allvarliga (jfr när det gäller vuxna personer 1 § tredje stycket). Vid bedömningen skall hänsyn tas till samtliga omständigheter vid brottet. Bestämmelsen, som torde helt sakna betydelse vid brott som riktar sig mot mindre barn, skall tillämpas med restriktivitet.

Som exempel på fall kan nämnas två ungdomar, varav den ena är under och den andra strax över 15 år, som frivilligt har samlag med varandra. Det kan även vara en situation där en något äldre, vuxen person har samlag med en 14-åring, som utvecklat sin sexualitet och som har en frivillig sexuell relation till någon som är äldre. Att i nu nämnda fall, då samlaget bygger på fullständig frivillighet och ömsesidighet mellan parterna, döma till minst två års fängelse är inte rimligt, även om utgångspunkten givetvis är att det inte är tillåtet att ha sexuell umgänge med den som är under 15 år. Därför finns möjligheten att bedöma gärningen som sexuellt utnyttjande av barn och enligt en mildare straffskala. En förutsättning för tillämpning av bestämmelsen i nyss nämnda exempel är att offret, med hänsyn till sin utveckling och till omständigheterna i övrigt, haft förutsättningar att bedöma och ta ställning till situationen.

Av betydelse vid tillämpningen av denna paragraf är bestämmelsen om ansvarsfrihet i 14 §, se nedan.

6 § Sexuellt övergrepp mot barn

Prop. s. 78-80 och 144-145

Bestämmelsen är subsidiär till 4 och 5 §§. Den tar sikte på den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§ med ett barn under 15 år, eller med ett barn som fyllt 15 men inte 18 år och som gärningsmannen står i fostrarförhållande till. De sexuella handlingar som avses i paragrafen är sålunda sådana som inte är så kvalificerade och straffvärda att de bör bestraffas som våldtäkt mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn. Det förutsätts

inte att gärningsmannen har använt något särskilt tillvägagångssätt vid övergreppet. Bestämmelsen är i och för sig tillämplig även i de fall då våld eller hot förekommit. Straffansvar inträder oavsett vem som tagit initiativet till den sexuella handlingen.

Som exempel på när bestämmelsen bör bli tillämplig kan nämnas t.ex. en man som förmår ett barn under 15 år att onanera åt honom eller en person som mer än flyktigt sexuellt berör en pojkes eller flickas könsorgan. Ett annat exempel är en person som förmår offret att onanera på sig själv.

Det finns möjlighet att bedöma ett sexuellt övergrepp mot barn som grovt brott. Vid bedömningen av om brottet är att anse som grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet skall också beaktas. Även andra omständigheter kan utgöra grund för att bedöma ett brott som grovt. Som exempel på brott som bör bedömas som grova kan nämnas fall då en vuxen person i en familjerelation under lång tid utnyttjat ett barn sexuellt utan att det är fråga om samlag eller samlagsliknande gärningar eller fall där gärningsmannen genomfört gärningen med användande av våld eller hot om brottslig gärning. Ytterligare exempel är fall då någon har utnyttjat ett barn sexuellt vid upprepade tillfällen eller då det varit fråga om utnyttjande av ett litet barn.

Till bestämmelsens första stycke har kopplats en särskild bestämmelse om ansvarsfrihet, se nedan under 14 §.

7 § Samlag med avkomling eller syskon

Prop. s. 82-84 och 145

Liksom tidigare är det straffbart att ha samlag med sin avkomling och med sitt helsyskon. Det straffbara området är avgränsat till vaginala samlag och förutsätter ett biologiskt släktskap mellan parterna. I förhållande till tidigare har ändring skett av brottens rubricering, eftersom begreppet sexuellt umgänge har utmönstrats.

8 § Utnyttjande av barn för sexuell posering

Prop. s. 93-102 och 145-147

Bestämmelsen avser träffa utnyttjande av barn för sexuell posering och omfattar dels gärningar då någon främjar eller utnyttjar att ett barn under 15 år utför eller medverkar i sexuell posering (*första stycket*), dels sådana gärningar mot ett barn mellan 15 och 18 år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling (*andra stycket*).

Det straffbara området omfattar, förutom barns deltagande i pornografiska föreställningar eller på sexklubbar, också sexuell posering i andra sammanhang, t.ex. i en privat krets eller för framställning av pornografiska bilder. När det gäller barn under 15 år utgör bestämmelsen ett absolut skydd mot allt främjande och utnyttjande för sexuell posering, med eller utan samband med framställning av porno-

grafisk bild. Barnets egen inställning till medverkan tillmäts i dessa fall inte någon betydelse.

När det gäller ålderskategorin 15-18 år skulle ett absolut förbud få alltför långtgående konsekvenser med tanke på att den som är 15 år fyllda i princip har rätt till ett eget sexualliv. Poseringsförbudet för denna åldersgrupp är därför begränsad till sådana fall då poseringen är ägnad att skada den unges hälsa eller utveckling. Det är tillräckligt för straffansvar att poseringen typiskt sett är sådan att den unges hälsa eller utveckling kan skadas. Det behöver alltså inte bevisas att så verkligen har skett. I subjektivt hänseende krävs inte heller något syfte från gärningsmannens sida att skada barnets hälsa eller utveckling. Som exempel, då det angivna kriteriet regelmässigt torde vara uppfyllt, kan nämnas fall då poseringen skett mot ersättning eller utförts under någon form av våld eller hot, eller om barnet blivit vilselett eller någon övertalat eller på annat sätt påverkat barnet att posera i en för barnet typiskt sett skadlig miljö som t.ex. inom sexklubbs- eller pornografibranschen. Beträffande ersättning avses såväl ersättning i pengar som ersättning av annat slag, t.ex. kläder, smycken, alkohol eller narkotika. Ersättningen behöver inte ha getts ut till den unge, utan kan ha getts ut helt eller delvis till någon annan. Utanför straffområdet faller dock exempelvis sådan frivillig medverkan som då en pojkvän eller flickvän sexuellt poserar inför varandra i syfte att utforska sin sexualitet.

Ett främjande kan ske på många olika sätt. Det kan t.ex. bestå i att någon skapar möjlighet eller underlättar för ett barn att posera genom att ställa lokal till förfogande för poseringen. Det krävs inte i ett sådant fall att poseringen kommit till stånd. Rekvisetet "utnyttja" avser t.ex. sådana fall där någon drar ekonomisk vinning eller tillskansar sig andra fördelar än rent ekonomiska av att barn utför sexuell posering. Men också sådana situationer där någon låter ett barn sexuellt posera inför sig eller utnyttjar ett barn för framställning av pornografisk bild omfattas av uttrycket. För att rekvisetet "sexuell posering" skall vara uppfyllt krävs att det antingen är frågan om medverkande i eller utförande av en sexuell handling eller ohöjld exponering av sexuell innebörd. Handlingen skall för en vuxen person ha en klar och otvetydig sexuell prägel. Den skall utföras inför en eller flera personer eller framför en kamera för dokumentation eller för förmedling av bild.

Det införs en särskild straffskala för grova brott. Vid bedömningen av om brottet är grovt kan ledning sökas i koppleribestämmelsen. Främst skall brottslighetens omfattning och det sätt på vilket den unge utnyttjats beaktas vid bedömningen. Vidare bör det i detta sammanhang beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller annars inbegripit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

Om de i paragrafen angivna rekvisiten är uppfyllda och brottet dessutom innebär att gärningsmannen har skildrat barnet i pornografisk bild, blir även straffbestämmelsen i 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott tillämplig. I ett sådant fall torde brottskonkurrens föreligga.

Till paragrafens första stycke har kopplats en särskild bestämmelse om ansvarsfrihet, se nedan under 14 §.

9 § Köp av sexuell handling av barn

Prop. s. 90-93 och 147-148

Bestämmelsen är subsidiär i förhållande till 1-8 §§. Den omfattar gärningar då någon förmår ett barn under 18 år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling. Brott mot den aktuella bestämmelsen utgör brott mot person. Det kriminaliserade området avser även andra situationer än rena prostitutionsförhållanden. För straffansvar krävs att den utlovade eller utgivna ersättningen varit en förutsättning för den unges medverkan. Begreppet ersättning omfattar förutom pengar även materiella ting. Det krävs inte att ersättningen getts ut enbart till den unge. Ansvar inträder således också då ersättningen getts helt eller delvis till någon annan än den unge.

Straffansvaret träffar även den som nyttjar den sexuella handlingen, men låter någon annan betala för den. Den som betalar döms inte som gärningsman, men torde kunna dömas för medhjälp till brottet. Under vissa förutsättningar kan ansvar för koppleri komma ifråga.

Köp av sexuella tjänster av underåriga har generellt sett ett högre straffvärde än motsvarande handlingar som riktar sig mot vuxna personer. Detta kommer till uttryck i bestämmelsens straffskala. Böter finns emellertid i straffskalan. Att straffvärdet hamnar på bötesnivån kan vara aktuellt i ett fall där offret är nära 18 års ålder och omständigheterna även i övrigt är sådana att straffvärdet är lågt.

10 § Sexuellt ofredande

Prop. s. 84-90 och 148-150

Bestämmelsen om sexuellt ofredande, som är subsidiär i förhållande till 1-9 §§, omfattar – i *första stycket* – den som sexuellt berör ett barn under 15 år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd. Den omfattar också – i *andra stycket* – den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Med bestämmelsen i *första stycket* skapas i likhet med vad som gällt tidigare ett absolut skydd för barn under 15 år mot att utsättas för bl.a. sådana sexuella beröringar som inte kan innefattas i begreppet "sexuell handling". Det förutsätts för straffansvar att handlingen har en klar och för en vuxen person otvetydig sexuell prägel. Barnets inställning till handlingen bör inte tillmätas någon straffrättslig betydelse.

I *andra stycket*, som skyddar såväl barn som vuxna, föreskrivs straffansvar för exhibitionistiska beteenden och för sådana kränkningar av en persons sexuella integritet som inte är straffbara enligt någon annan bestämmelse. Härmed avses alltså sådant handlande som inte bedöms som en "sexuell handling" enligt de tidigare paragraferna i 6 kap. brottsbalken. Som exempel på det senare kan

nämnas, förutom blottning, t.ex. en handling som består i en endast flyktig beröring av den andres bröst eller könsdelar då personen är påklädd och klädesplaggen hindrar direkt beröring. Tillämpningsområdet bör även omfatta sådant handlande som består i att en man vid flera tillfällen ringer eller e-postar till för honom okända kvinnor och under falska förespeglningar ställer frågor om deras sexualliv. Vissa ovälkomna närmanden mot vuxna personer, t.ex. att en man på gatan klappar en passerande kvinna i rygglutet eller smeker henne på kinden, torde regelmässigt falla utanför bestämmelsen om sexuellt ofredande. Den närmare avgränsningen i förhållande till begreppet "sexuell handling" får givetvis göras efter en samlad bedömning av samtliga relevanta omständigheter.

Det bör framhållas att handlingens sedlighetssårande karaktär skall vara av relativt utpräglad art. När det gäller yttranden krävs att förhållandena är sådana att den sexuella karaktären hos yttrandena skall föranleda bedömningen att gärningsmannen med dessa har uppträtt på ett uppenbart sedlighetssårande sätt, eftersom det inte går att komma ifrån att användandet av könsord eller andra yttranden med sexuella påståenden numera inte sällan sker i helt andra syften än rent sexuella, t.ex. som svordomar eller för att kränka personer i största allmänhet. Bestämmelsen är därför avgränsad till att träffa handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Bestämmelsen uttrycker en objektiv norm. Det är för straffansvar tillräckligt att det sätt på vilket handlingen utförs typiskt sett leder till att personens sexuella integritet kränks. Det behövs således inte bevisas i det enskilda fallet att integriteten verkligen har kränkts. I subjektivt hänseende krävs inte heller något syfte från gärningsmannens sida att kränka offrets sexuella integritet.

För frågan om en viss handlingens egenskap som sexuellt kränkande kan det vara av betydelse mot vem den företas. Uppfattningen om vad som är en kränkning kan också växla med tids- och miljöförhållanden.

Till paragrafens första stycke har kopplats en särskild bestämmelse om ansvarsfrihet, se nedan under 14 §.

11 § Köp av sexuell tjänst

Prop. s. 103-107 och 150

Bestämmelsen, som är subsidiär i förhållande till 1-10 §§, överensstämmer i huvudsak med vad som gällt tidigare enligt lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster.

I propositionen klargörs att köp av sexuella tjänster av stamkunder till prostituerade faller inom straffbudets lydelse. Varje köp av en sexuell förbindelse av en prostituerad anses alltså som en tillfällig sexuell förbindelse, även om köparen vid flera tillfällen eller regelmässigt köper sexuella tjänster av samma prostituerad. Med sexuell förbindelse avses detsamma som tidigare, dvs. samlag och annat sexuellt umgänge.

I förhållande till tidigare utvidgas det straffbara området till att omfatta även den som nyttjar en tillfällig sexuell förbindelse som någon annan betalar. När det gäller den person som betalar, torde allmänna medverkansregler medföra att denne kan straffas för medhjälp till brott.

12 § Koppleri

Prop. s. 107-113 och 150-151

Brotten koppleri och grovt koppleri är sammanförda i princip oförändrade i förhållande till tidigare i en och samma paragraf. Även i fortsättningen skall koppleriansvaret träffa den som främjar eller utnyttjar att annan har mer än en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning. Förmedling av enstaka förbindelser kan i vissa fall vara straffbar som medverkan till köp av sexuell tjänst.

Vid bedömningen av om ett koppleribrott är att anse som grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller annars inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan. Som exempel på när ett koppleribrott kan vara att bedöma som grovt, kan nämnas sådana människohandelsliknande fall där en person i Sverige med kontakter i ett annat land med hjälp av dessa kontakter organiserar att flera kvinnor förs hit i syfte att utnyttjas för prostitution. Omständigheten "medfört betydande vinning" är ny i förhållande till tidigare regler. Det överlämnas åt rättstillämpningen att i varje enskilt fall avgöra vad som utgör betydande vinning. Dock bör det förutsättas att vinningen uppgått till avsevärda belopp.

Straffmaximum för grovt koppleri höjs. Det kan finnas särskilt hänsynslösa fall av koppleri som är noggrant planerade och organiserade och som innebär att gärningsmannen skaffar sig vinning genom att hänsynslöst utnyttja andra personer. För sådana fall krävs ett högre straffmaximum. Det kan också förekomma människohandelsliknande situationer där gärningsmannen inte kunnat överbevisas om t.ex. kravet på otillbörlig påverkan. Även dessa fall motiverar ett högre straffmaximum.

13 § Subjektivt rekvisit avseende offrets ålder

Prop. s. 113-114 och 151

Tidigare bestämmelse om subjektivt rekvisit avseende offrets ålder är i sak oförändrad. Bestämmelsen innebär att det inte finns något krav på full insikt eller uppsåt, vid vissa sexualbrott, såvitt avser barnets ålder. Det är i stället tillräckligt med oaktsamhet. Bestämmelsen skall tillämpas med stor försiktighet. För straffansvar krävs en tämligen hög grad av oaktsamhet. Tanken med bestämmelsen är att en gärningsman, i gränsfallen, inte skall kunna undgå ansvar genom att hänvisa till att han eller hon inte haft säker kännedom om barnets verkliga ålder. Bestämmelsen omfattar brott enligt 4-6, 8 och 9 §§ samt 10 § första stycket.

14 § Ansvarsfrihet i vissa fall

Prop. s. 114-117 och 151-152

Den tidigare bestämmelsen om åtalsbegränsning i vissa fall ersätts med en bestämmelse om ansvarsfrihet i vissa fall. Enligt bestämmelsen skall den som gjort sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering eller sexuellt ofredande mot barn under 15 år, vara fri från ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan parterna samt omständigheterna i övrigt.

Bestämmelsen bör främst gälla fall då det är fråga om helt frivilliga kontakter mellan två tonåringar som skiljer sig obetydligt i ålder och utveckling. Den som begått gärningen bör endast vara obetydligt äldre och kommit obetydligt längre i sin mognad. Det bör vara uppenbart att något övergrepp mot den underårige inte skett. Alla fall där något otillbörligt medel använts, såsom våld, tvång eller någon form av påtryckning, är således uteslutna. Likaså bör gärningar begångna mot någon som står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen liksom gärningar begångna mot en person för vars vård eller tillsyn gärningsmannen skall svara p.g.a. myndighets beslut vara uteslutna. Hänsyn skall också tas till omständigheterna i övrigt, i första hand parternas relation till varandra och omständigheterna under vilka den sexuella handlingen företogs. Bestämmelsen bör tillämpas med stor försiktighet och restriktivitet samt efter en noggrann bedömning av det enskilda fallet.

Som exempel kan nämnas fall där en 16-åring och en 14-åring, som har en nära och god relation till varandra, deltar i en ömsesidig och helt frivillig sexuell handling. Ett annat exempel är vissa fall av främjande eller annat utnyttjande av att ett barn under 15 år utför sexuell posering. Det kan här röra sig om en 14-åring som inför sin partner poserar sexuellt. En annan situation är en 15-åring som på ett sexuellt sätt berör sin 14-åriga flickvän.

Ansvarsfrihetsregeln innebär att åtal inte skall väckas om angivna omständigheter är för handen, eftersom gärningen då inte bör föranleda ansvar. Om åtal ändå har väckts, har domstolen en möjlighet att ogilla åtalet på den grunden att gärningen inte bör föranleda ansvar. Genom den valda konstruktionen möjliggörs för domstolen, i motsats till vad som gällt tidigare, att göra en annan bedömning än åklagaren och ogilla åtalet.

15 § Försök, förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott

Prop. s. 117-118 och 152-153

Straffansvaret för försök utvidgas till att omfatta även utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt sådant brott. När det gäller straffansvaret för förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott utvidgas det till att omfatta också grovt utnyttjande av barn för sexuell posering.

2 kap. 2 § Kravet på dubbel straffbarhet

Prop. s. 125-130 och 132

Det krävs inte längre dubbel straffbarhet för att i Sverige lagföra för allvarliga i utlandet begångna sexualbrott mot barn under 18 år. De brott som avses är brott enligt 6 kap. 1-6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § samt försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt 18 år. När det gäller dessa brott är svensk domstol inte heller bunden av vilket straff som är föreskrivet på gärningsorten. Detta innebär att svensk domstol får döma ut påföljd som är att anse som strängare än det straff som gärningsortens lag stadgar.

16 kap. 10 a § Barnpornografibrott

Prop. s. 118-119 och 153

Straffmaximum för grovt barnpornografibrott höjs till fängelse sex år. Härigenom ges utrymme för en mer nyanserad straffmätning av de mest allvarliga fallen av grovt barnpornografibrott. Någon generell höjning av straffen för detta brott är dock inte avsedd.

35 kap. 4 § Preskriptionstid för sexualbrott mot barn

Prop. s. 119-124 och 153-154

Åtalspreskriptionstiden för brott enligt 6 kap. 1-6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § samt försök till sådana brott förlängs på så sätt att preskriptionstiden börjar löpa först den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Fler brott än tidigare omfattas av den förlängda preskriptionstiden. Även brotten grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, koppleri och grovt koppleri omfattas.

Av en särskild övergångsbestämmelse framgår att den nya preskriptionsbestämmelsen skall tillämpas även på brott som begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd då har bortfallit enligt äldre bestämmelser.

När det gäller gamla gärningar finns det – till följd av olika övergångsbestämmelser – anledning att vara extra uppmärksam vid beräkning av preskriptionstiden. En ändring av preskriptionsbestämmelserna som trädde i kraft den 1 januari 1995 innebär att preskriptionstiden för allvarliga sexualbrott mot barn skall beräknas från den dagen målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 15 år. Bestämmelsen skall tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd då hade bortfallit enligt äldre bestämmelser. Såväl 1995 års ändring som nu aktuell ändring av preskriptionsbestämmelsen, samt hithörande övergångsbestämmelser, måste beaktas vid beräkning av preskriptionstiden för gamla gärningar. Den nu aktuella problematiken kan visas genom följande exempel.

Ett barn fött den 31 mars 1980 utsätts för en våldtäkt, som inte är att bedöma som grov våldtäkt, den 1 januari 1985. Den gärningen skulle egentligen ha preskriberats den 1 januari 1995, men 1995 års ändring av preskriptionsbestämmelsen innebär att preskriptionstidens beräkning i stället skall ta sin utgångspunkt i målsägandens femtonårsdag, dvs. den 31 mars 1995, vilket i sin tur innebär att

preskriptionstiden löper ut tio år senare, den 31 mars 2005. Det datumet ligger ju före 2005 års förändring, varför gärningen hinner preskriberas och den omfattas således inte av de nya reglerna som träder i kraft den 1 april 2005.

Om man ändrar exemplet på så sätt att man förutsätter att målsäganden är född endast en dag senare, dvs. den 1 april 1980, men att gärningsdatum för våldtäkten alltså är den 1 januari 1985. I den nu aktuella situationen preskriberas gärningen, med beaktande av 1995 års ändring, den 1 april 2005. Då har 2005 års ändring trätt ikraft, varför preskriptionstiden i stället skall beräknas med utgångspunkt i målsägandens 18-årsdag, i följd varav den preskriberas först den 1 april 2008.

Det nu sagda innebär att stor vikt bör läggas vid preskriptionstidens beräkning särskilt när fråga är om brott mot barn begångna före den 1 januari 1995. Ytterligare att beakta i detta sammanhang är att preskriptionstidens *längd* bestäms utifrån brottets preskriptionstid vid gärningstillfället, även om den aktuella gärningen till följd av ändrad lagstiftning senare fått längre preskriptionstid.

På nästa sida finns i tabellform en sammanställning över de olika sexualbrottens preskriptionstider.

Brott enligt 6 kap. brottsbalken	Preskriptionstid enligt 35 kap. 4 § brottsbalken
1 § 1 och 2 st Våldtäkt	10 år från den dag brottet begicks*
1 § 3 st Våldtäkt, mindre grov	10 år från den dag brottet begicks*
1 § 4 st Grov våldtäkt	15 år från den dag brottet begicks*
2 § 1 och 2 st Sexuellt tvång	5 år från den dag brottet begicks*
2 § 3 st Grovt sexuellt tvång	10 år från den dag brottet begicks*
3 § 1 st Sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	5 år från den dag brottet begicks*
3 § 2 st Grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	10 år från den dag brottet begicks*
4 § 1 och 2 st Våldtäkt mot barn	10 år från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år
4 § 3 st Grov våldtäkt mot barn	15 år från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år
5 § Sexuellt utnyttjande av barn	10 år från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år
6 § 1 st Sexuellt övergrepp mot barn	5 år från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år
6 § 2 st Grovt sexuellt övergrepp mot barn	10 år från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år
7 § 1 st Samlag med avkomling	5 år från den dag brottet begicks
7 § 2 st Samlag med syskon	2 år från den dag brottet begicks
8 § 1 och 2 st Utnyttjande av barn för sexuell posering	5 år från den dag brottet begicks
8 § 3 st Grovt utnyttjande av barn för sexuell posering	10 år från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år
9 § Köp av sexuell handling av barn	5 år från den dag brottet begicks
10 § Sexuellt ofredande	5 år från den dag brottet begicks
11 § Köp av sexuell tjänst	2 år från den dag brottet begicks
12 § 1-3 st Koppleri och grovt koppleri	10 år från den dag brottet begicks*

* Om målsäganden vid markerade brott, dvs. brott enligt 1-3 och 12 §§, är under 18 år räknas preskriptionstiden från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

UTDRAG UR BROTTSBALKEN I DESS LYDELSE DEN 1 APRIL 2005

2 kap. Om tillämpligheten av svensk lag

2 §

För brott som begåtts utom riket döms efter svensk lag och vid svensk domstol, om brottet begåtts

1. av svensk medborgare eller av utlänning med hemvist i Sverige,
2. av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller
3. av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader.

Första stycket gäller inte, om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten eller om den begåtts inom område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan följa på gärningen.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

6 kap. Om sexualbrott

1 §

Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för *våldtäkt* till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för *grov våldtäkt* till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gär-

ningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

2 §

Den som, i annat fall än som avses i 1 § första stycket, genom olaga tvång förmår en person att företa eller tåla en sexuell handling, döms för *sexuellt tvång* till fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 1 § andra stycket med en person under de förutsättningar i övrigt som anges där.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för *grovt sexuellt tvång* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

3 §

Den som förmår en person att företa eller tåla en sexuell handling genom att allvarligt missbruka att personen befinner sig i beroendeställning till gärningsmannen döms för *sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning* till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för *grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning* till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen annars visat särskild hänsynslöshet.

4 §

Den som har samlag med ett barn under femton år eller som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för *våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som begår en gärning som avses i första stycket mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen skall svara på grund av en myndighets beslut.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för *grov våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

5 §

Är ett brott som avses i 4 § första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre allvarligt, döms för *sexuellt utnyttjande av barn* till fängelse i högst fyra år.

6 §

Den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§ med ett barn under femton år, eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, döms för *sexuellt övergrepp mot barn* till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för *grovt sexuellt övergrepp mot barn* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

7 §

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med eget barn eller dess avkomling, döms för *samlag med avkomling* till fängelse i högst två år.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med sitt helsyskon, döms för *samlag med syskon* till fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i denna paragraf gäller inte den som förmåtts till gärningen genom olaga tvång eller på annat otillbörligt sätt.

8 §

Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under femton år utför eller medverkar i sexuell posering, döms för *utnyttjande av barn för sexuell posering* till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som begår en sådan gärning mot ett barn som fyllt femton men inte arton år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling.

Är brottet grovt, döms för *grovt utnyttjande av barn för sexuell posering* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

9 §

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för *köp av sexuell handling av barn* till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

10 §

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för *sexuellt ofredande* till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handling ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

11 §

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för *köp av sexuell tjänst* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

12 §

Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för *koppleri* till fängelse i högst fyra år.

Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, skall han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för *grovt koppleri* till fängelse i lägst två och högst åtta år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan.

13 §

Till ansvar som i detta kapitel är föreskrivet för en gärning som begås mot någon under en viss ålder skall dömas även den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte uppnått den åldern.

14 §

Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § första stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket, skall inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt.

15 §

För försök till våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt tvång, grovt sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, våldtäkt mot barn,

grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell handling av barn, köp av sexuell tjänst, koppleri och grovt koppleri döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap.

Detsamma gäller i fråga om förberedelse och stämpling till våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt koppleri samt underlåtenhet att avslöja sådant brott.

16 kap. Om brott mot allmän ordning

10 a §

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
5. innehar en sådan bild av barn

döms för *barnpornografibrott* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaksamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt skall dömas för *grovt barnpornografibrott* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.

Förbuden mot skildring och innehav gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild som avses i första stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra. Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

35 kap. Om bortfallande av påföljd

4 §

De i 1 § bestämda tiderna skall räknas från den dag brottet begicks. Förutsätts för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller försök till sådana brott skall de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma skall gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Om vid bokföringsbrott, som ej är ringa, den bokföringsskyldige inom fem år från brottet har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, skall tiden räknas från den dag då detta skedde. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, skall tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005, då lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster skall upphöra att gälla.

2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.